

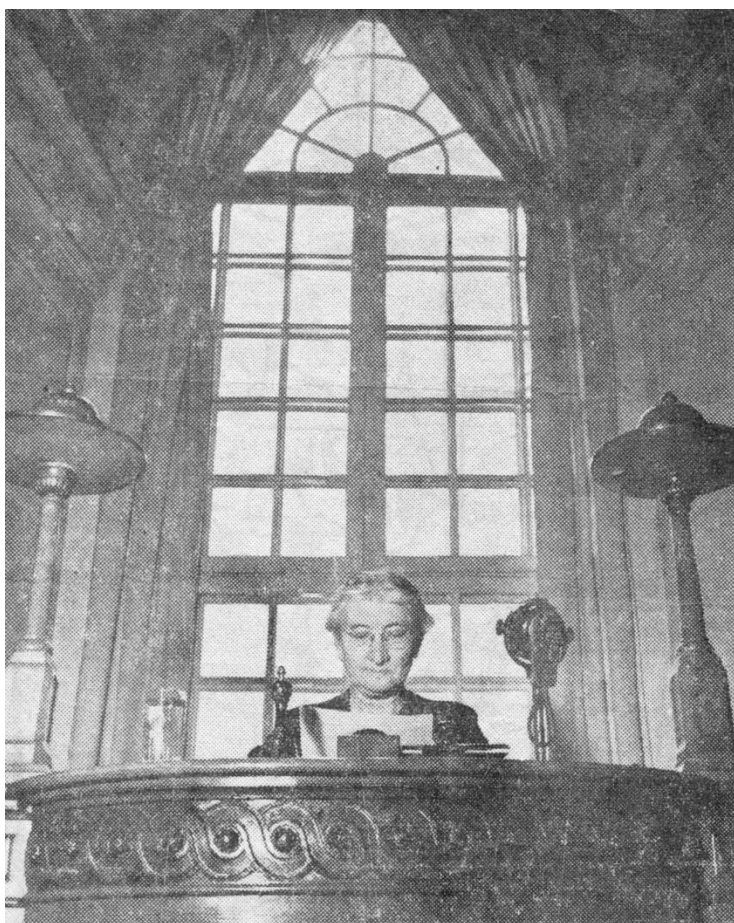
Artikelarkiv Arvesølv 2015

En "bondekone" og en fisker i Landstinget

af Morten Eriksen

For hundrede år siden, i 1915, fødtes det moderne demokrati i Danmark. Ikke blot fordi vælgerkorpset blev voldsomt udvidet ved at kvinder og tjenestefolk fik stemmeret til Rigsdagens 2 forsamlinger, eller kamre, men også fordi førstekammeret, Landstinget, gennemgik en demokratisk ændring.

Tanken bag et tokammersystem er, at nye love skal vedtages i begge kamre, men at førstekammeret skal udgøre en bremse for et mere reformvenligt andetkammer, i Danmark Folketinget. Dette sikres traditionelt ved forskellige valgeregler til de 2 kamre, således at førstekammeret bliver mere konservativt og derved mindre reformsøgende end andetkammeret.

Ingeborg Hansen på Landstingets formandsstol

Det vil føre for vidt her at redegøre for valgets- og valgbarhedsreglerne til Landstinget som før 1915, havde 66 medlemmer, heraf 12 kongevalgte, men den nye grundlovs bestemmelser, som var et kompromis mellem Rigsdagens 4 partier, Højre, Venstre, Socialdemokratiet og det nys dannede Radikale Venstre, gik i kortshed ud på følgende: Landstinget blev som hidtil valgt ved lige og almindelig valgret, men antallet af medlemmer blev forhøjet til 72 ¹⁾, hvoraf en fjerdedel valgtes af det afgående landsting, de øvrige, som førhen ved indirekte valg via et valgmandskorps af vælgere der var fyldt 35 år (valgretsalderen til Folketinget var 25 år). Valgbarhedsalderen blev sænket fra 40 til 35 år, og valgperioden var 8 år (i modsætning til Folketingets 4), således at halvdelen af medlemmerne var på valg hvert fjerde år. Som det havde været sædvane siden systemskiftet i 1901, skulle

regeringsmagten fortsat udgå fra Folketingets flertal.

Disse "konservative garantier" sikrede at Venstre og Konservative ²⁾ frem til 1930'erne havde flertal i Landstinget, mens Socialdemokratiet og de Radikale fra 1924 med en enkelt undtagelse 1926-1929, udgjorde folketingsflertallet. I praksis betød dette at alle love måtte være et kompromis mellem mindst 3 partier ³⁾. Men

ved landstingsvalget i 1936 fik Socialdemokratiet og Radikale det spinklest mulige flertal også i Landstinget, og hermed blev det aktuelt, om man fortsat skulle bevare tokammerssystemet i sin hidtidige form. I 1939 var der valg til begge ting, og et grundlovsændringsforslag, hvor Landstinget var ændret til et "Rigsting" med en helt ny sammensætning og valg måde, blev fremsat i maj 1939. Den gældende grundlov krævede dernæst folkeafstemning, men forslaget blev forkastet ⁴⁾.

1915-grundloven og Landstinget overlevede dermed til 1953, hvor den nuværende grundlov, med et spinkelt flertal ved folkeafstemningen, blev vedtaget. Men i den gamle grundlovs sidste periode, havde 2 personer, med vidt forskellig baggrund og begge med tilknytning til Munkebo, deres plads i Landstinget.

Ingeborg Kathrine Hansen (1886-1954) blev i 1936 landstingsmedlem, opstillet og valgt for Socialdemokratiet. Hun var ikke Munkeboer, men kun sommergæst. Alligevel har hun kastet lidt glans over sognet, idet hun i 1934 blev gift med gårdejer Hans Jørgen Madsen, Østergård Møllegård ⁵⁾, og var således et kendt, lokalt ansigt og i jævnlig kontakt med sognets indbyggere. Under sine sommerophold på Østergård Møllegård, var hun heller ikke hverken for fin eller kendt til at tage aktiv del i sognets sociale liv.

Det stod ikke skrevet i stjernerne at hun skulle blive socialdemokrat, for hun var født i et borgerligt, konservativt hjem i København i 1886. Hun tog studentereksamen og senere juridisk embedseksamen i hhv. 1912 og 1919, alt imens hun arbejdede på både et sagførerkontor og i retshjælpen. Det var her hendes interesse for samfundets svage blev vakt i en sådan grad, at hun i

1929 meldte sig ind i Socialdemokratiet. Forinden var hun i 1924 blevet landets første kvindelige landsretssagfører med egen virksomhed, vakt for kvindesagen og overbevist feminist.

I Landstinget markerede hun sig hurtigt som en politiker, der ikke var bange for at gå imod partilinjen, både når hun gik ind for frivillig abort af sociale grunde, og når hun i 1945 var imod dødsstraf for landsskadelig virksomhed med tilbagevirkende kraft. Det var også karakteristisk, at hun i forbindelse med den nye tronfølge lov i 1953, der gav kvinder arveret til tronen, ønskede fuld ligestilling mellem kønnene, en lov, der som bekendt først blev gennemført i 2009.

I kraft af et utal af tillids- og formandsposter, både på Christiansborg og udenfor, var hun blevet en så markant skikkelse, at hun i hhv. 1950-51 og 1952-53 blev valgt til landstingsformand, den første kvinde i verden, der blev valgt til formand for en parlamentarisk forsamling. Som formand var hun dermed med til at afskaffe den grundlov, som i 1915 havde givet kvinderne valgret. Hun trådte derefter ud af politik og døde året efter af et hjertetilfælde.

Ingeborg Hansens og Hans Jørgen Madsens bryllupsselskab på Fyns Forsamlingshus 1934

Ved hendes bisættelse var der kranse både fra kongehuset og mange organisationer, foruden deltagelse af et stort opbud af ministre, politiske kolleger og andre af samfundets spidser.

Anders Martin Larsen

Martin Larsen var så vaskeægte Munkeboer, som man næsten kan blive. Han blev født i 1872 i en slægt, der i mange generationer havde været fiskere. Han levede hele sit liv i huset Fjordvej 38, og her døde han også i 1951. Begge hans sønner, Hans Skov og Rasmus Kristian, fulgte i øvrigt i hans og slægtens fodspor og blev fiskere.

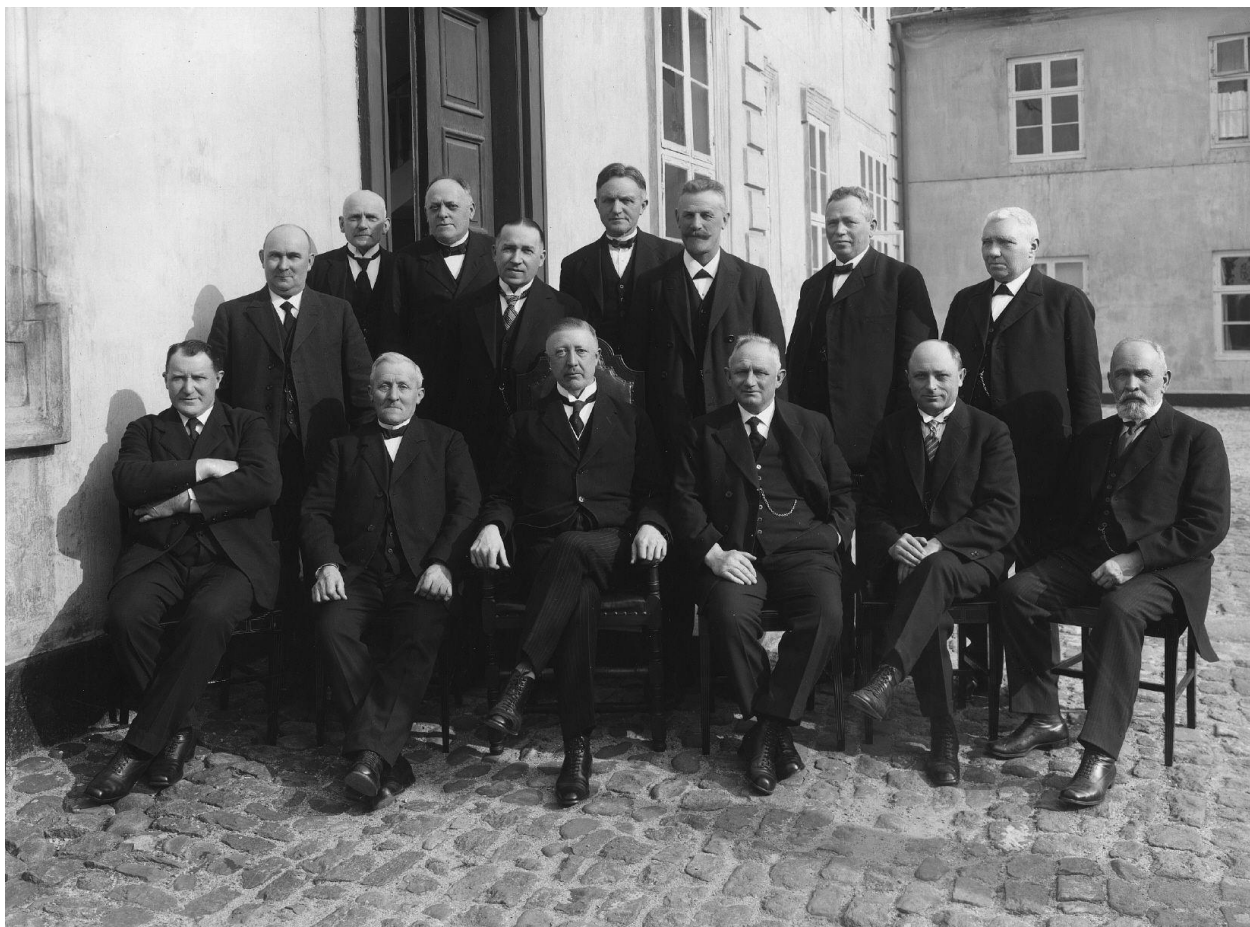
Medlemmernes Navn og Antal i første Halvår 1900

<i>Nr.</i>	<i>Navn.</i>
1.	Fisker Christian Larsen
2.	Fisker Martin Larsen
3.	Fisker Christian Rasmussen
4.	Uld: Torvald Torgesen
5.	Fiskehandler Jens Hansen

Uddrag af Socialdemokratiets første medlems- og forhandlingsprotokol

Da den lokale afdeling af Socialdemokratiet blev stiftet i 1899, blev Martin som de fleste andre af byens fiskere, medlem fra starten. Her var han i flere omgange formand, og det blev startskuddet til hans politiske karriere, som med tiden omfattede en mængde tillidsposter. Som medlem af Odense Fjords Fiskeriforening

var han en periode formand, og det blev også til en enkelt periode som sognerådsmedlem 1917-1921. Det egentlige karrierehop kom da han i 1917 blev valgt til Odense Amtsråd, en post han beklædte helt til 1944. Som amtsrådsmedlem kom han til at sidde i en hel del bestyrelser, bl. a. bestyrelsen for Odense-Kerteminde-Martofte Jernbane.

Odense Amtsråd ca. 1930. Martin Larsen sidder som nummer 4 fra venstre i forreste række med stiftamtmanden på sin højre side.

Martin Larsen på Landstingets talerstol i slutningen af 1940'erne

Hans politiske karrieres højdepunkt indtraf i 1943, da han, der havde været suppleant til Landstinget siden 1924, blev fuldgældigt medlem af tinget, hvor han sad til valget i 1949 ⁶⁾, hvor han har haft mulighed for at udveksle historier om Munkebo med Ingeborg Hansen. Han var en saglig debattør og talsmand for

navnlig småkårsfolks og ikke mindst fiskernes interesser. I Kjerterminde Avis' i øvrigt smukke nekrolog 11.5. 1951 nævnes "at han havde det til fælles med mange af sine medborgere i kommunen (*Munkebo, red.*) ofte at opponere" og "at der undertiden stod strid om hans navn også inden for hans eget parti".

Som landstingsmand faldt det i hans lod at holde tale for majestæten, da denne og den kongelige kortege besøgte Munkebo i 1946 og gjorde holdt ud for Fjordvej 38. Ved den lejlighed skal Chr. 10. have hvisket højt til sin adjutant: "Bliver den mand aldrig færdig?"

Martin Larsen på Rådhuspladsen i København, sikkert på vej til Landstinget, hvor han var medlem fra 1943 til 1949.

Bemærk de mere end blankpudsede sko.

Martin Larsen med bowlerhat på hjemmebane i Munkebo ved siden af hustruen Louise og omgivet af den nærmeste familie

- 1) Folketinget havde 225 medlemmer.
- 2) Som en konsekvens af den mere demokratiske 1915-grundlov, havde Højre nu skiftet navn til Det Konservative Folkeparti.
- 3) Mest berømt er Kanslergadeforliget 30. januar 1933 mellem regeringskoalitionen, Socialdemokratiet og Radikale samt oppositionspartiet Venstre.
- 4) Et grundlovsændringsforslag krævede at 45% af de valgberettigede stemte for. Forslaget fik kun ja-stemmer svarende til 44,5% af de afgivne stemmer.
- 5) Hun var vist en slægtning til H. J. Madsens første kone, som døde i 1931. Gården, Kølstrupvej 29, blev nedrevet i 2008 (se "Arvesølv 2004").
- 6) Måske kun til 1947. Det er i skrivende stund ikke ½ belyst.